

ÇANAKKALE MUHAREBELERİ

E. Korg. SUAT İLHAN

ÇANAKKALE MUHAREBELERİNİN SEBEPLERİ

1. İngiliz ve Fransızların Rusya ile doğrudan temas sağlayarak destekleyebilmeleri.

Kuzey Buz Denizi donduğu için, Baltık Denizi Almaflar tarafından kapatıldığı için Rusya başka bir yerden desteklenemiyordu.

2. Osmanlı İmparatorluğu'nun Süveyş Kanalı ve Hindistan yolu üzerindeki baskısını kaldırmak. Mısır'a taarruz edilmesini önlemek.

3. İstanbul'u ele geçirerek Osmanlı İmparatorluğu'nun harpten çekilmesini veya Anadolu'ya geçerek zayıf düşmesini sağlamak.

4. Harbe girmekte tereddüt gösteren Balkan devletlerini İtilaf devletleri tarafına çekmek.

5. Osmanlı İmparatorluğu'nun sömürge halkları üzerindeki etkisini zayıflatmak.

6 - En azından, kuvvetleri Çanakkale'de tutarak Kafkas, Mısır ve Irak cep-helerinin takviye edilmesini önlemek.

ÇANAKKALE MUHAREBELERİNDE TARAFLARIN KUVVETLERİ

1. TÜRK KUVVETLERİ

a. Harekâtın başında

5'nci Ordu Komutanı : Mareşal L. Von SANDERS

III'ncü Kolordu (5., 7., 9., 19. Tümenler)

Komutanı : Esat Paşa

V'nci Kolordu (11., 3. Tümenler)

Komutanı : Veber Paşa

Toplam Mevcut : 84 bin

b. Harekât sırasında

Türk Kuvvetleri 21 Tümen ve 500 bin mevcuda kadar çıkarılmıştır.

2. İTİLAFLI DEVLETLERİ KUVVETLERİ

a. Harekâtın başında

Akdeniz Seferi Kuvvetleri Başkomutanı : Orgeneral Sir HAMILTON

86'ncı Tümen (3 Tugaylı, 17.000 mevcutlu)

Deniz Tümeni (3 Deniz Tugayı, 10.800 mevcutlu)

ANZAK Kolordusu (3 Tugaylı, 30.500 mevcutlu)

Komutanı : Korgeneral Sir W. BIRDWOOD

1'inci Avusturalya Tümeni (3 Tugaylı)

Komutanı : Tümgeneral W. BRIDGES

2'nci Yeni Zelanda ve Avusturalya Tümeni (2 Tugaylı)

Komutanı : Tümgeneral Sir A. GODLEY

Fransa Doğu Seferi Kuvvetleri (1 Tümen)

Komutanı : General AMADE

1'inci Tümen (2 Tugaylı)

Harekâtın başında genel mevcut : 75.000

b. Harekât Sırasında

İtilaf kuvvetleri başlangıçta küçük kuvvetler göndemişler, sonra bunu 500.000 mevcuda çıkarmışlardır. (400 bin İngiliz + 79 bin Fransız)

HAREKÂTIN GELİŞMESİ

Hazırlık Safhası

Bu sefere İngiliz Deniz Bakanı Winston Churchille başta olmak üzere, İngilizlerin ısrarı ile başlanmıştır.

Çanakkale'den bir harekât yapılmasını ilk önce İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisi teklif etmiştir.

Gooben (Yavuz) ve Breslau (Midilli) gemileri Osmanlı İmparatorluğu'na sığınınca İngiliz donanması (10 Ağustos 1914) Çanakkale Boğazı'nı ablukaya almıştır.

Bu olay üzerine Osmanlı İmparatorluğu Almanya ve Avusturya gemileri hariç bütün gemilere geçiş yasağı koydu (27 Eylül 1914).

Mesudiye zırhlısından ve Edirne müstahkem mevkiinden bazı toplar Boğaza yerleştirildi. Boğaz'ın mayınlanması için Trabzon kıyısındaki Rus, İzmir sularındaki Fransız, Balkan Harbi'nde Karadeniz Boğazında kullanılan Türk mayın artıklarından faydalanıldı.

Toplar toprak tahkimatta bulunuyordu. Menzilleri kısa, adi ateşli ve cephaneleri azdı. Toplam 109 ağır ve orta, 48 hafif top vardı. Bunların 12'si uzun menzilli ve çabuk ateşli idi.

Boğaz, Dış-Orta-İç savunma bölgelerine ayrılmıştı.

Bölgedeki Türk Deniz kuvvetleri bir hafif filotilodur (4 Torpidobot, 1 Gambot ve 1 Torpido gambot).

Deniz Harekâtı

İtilaf kuvvetleri donanması 19 Şubat 1915 günü dış (ilk) savunma bölgesine donanmanın gücü ile ateşe başladı. Bu çarpışmalar dış savunma bölgesinin bertaraf edilmesi ile sonuçlandı. Düşman plânının birinci safhası tamamlanmıştı. Bu sonuç, İtalya, Bulgaristan, Yunanistan ve Rusya'nın siyasî ve askerî tutumunda, İtilaf devletleri lehine etkili oldu.

Orta bölgeye taarruz ikinci aşama olarak 26 Şubat'ta başlatıldı. Bu harekât Türk topçusunun ateşleri sonucu kolay başarılamadı. Nusret gemisinin 7-8 Mart gecesi Karanlık Limana döktüğü 26 mayın, 18 Mart muharebelerinin kazanılmasında çok önemli bir güç oluşturdu.

İç savunma bölgesine yapılan taarruz 18 Mart günü vuku buldu. Orta bölgede tam bir başarı sağlanmadan girişilen bu harekât başarıya ulaştırılmadı. Türk topçusu ve mayınlar karşısında yenildiler.

Modern zırhlılar 1'inci Tümeni (4 zırhlı) diğerleri 2'nci ve 3'ncü Tümenleri (13 zırhlı) teşkil ediyordu.

İtilaf donanmasının 1/3'ü muharebe dışı bırakılmıştır. Ocean, İrresistible, Bouvet zırhlıları batmış, Inflexible, Gaulois ve Suffren uzun bakımı gerektirecek yaralar almıştı.

18 Mart muharebelerinde Türklerin kaybı 4 subay, 22 er şehit, 74 yaralı olmuştur. Bu muharebelerde tabyalarda bulunan 18 Alman eri ölmüştür.

Kara Harekâtı

22 Mart'ta İtilaf devletlerinin bölgedeki kara birlikleri İskenderiye'ye gönderildi.

Türk 5'nci ordusunun (84 bin mevcutlu) Saros'ta 2 tümeni, Gelibolu'da 1 tümeni, Bigalı'da ihtiyatta 1 tümeni (19'ncü Tümen), Kumkale bölgesinde 2 tümeni bulunuyordu.

Başlangıçta kuvvetler kıyıda tertiplenmişken L. Von Sanders kuvvetlerin geride tutulması tedbirini aldırdı. Atatürk bu görüşe karşı çıkmış ve çıkarma sırasında düşülen durum Atatürk'ü haklı çıkarmıştır.

İtilaf kuvvetlerinin bu tarihteki mevcudu 75 bindi.

Kıyıya yapılan çıkarma harekâtı 25 Nisan 1915'te başlatıldı. Başlangıçta 23 Nisan günü tespit edilmişti. Hava muhalefeti sebebiyle çıkarma 25 Nisan'a ertelenmiştir.

Çıkarma saati baskın sağlayacak şekilde düşünüldü. İmroz'dan hareket eden gemiler kıyıya 5 mil kalıncaya kadar ay ışığında hareket ettiler. Burada ayın batması beklendi. Filikalara bindirilmiş kuvvetler yedekledikleri motorlarla kıyıya doğru hareket ettiler. Güneş doğmadan sahile varılacaktı.

Türk tarafının ışıldağı olmadığı, sahil gemileri bulunmadığı için çıkarma birlikleri ancak 2000 m. ye geldiğinde görülebildi.

Çıkarma tam bir stratejik baskın sağlamamıştır. Türk tarafı Mısır'daki ve adalardaki faaliyetleri takip ederek değerlendiriyor ve Çanakkale bölgesine bir çıkarma yapılmasını bekliyordu. Ancak bu çıkarmanın Gelibolu'ya mı yoksa ağırlıkla Çanakkale yarımadasına mı yapılacağı konusunda tereddütler vardı.

Çıkarma tam stratejik baskın sağlamamakla beraber nereye ve ne zaman çıkılacağı öğrenilemediği için taktik seviyede baskın gerçekleşmiştir.

Birinci dalga karaya çıktıktan sonra filikalar motorlarla geri döndüler. 45 dakika sonra ikinci dalga kıyıya varmış olacaktı. Böylece her defa 1200-1500 kişi

olarak düzenlenen çıkarma birlikleri 2500-3000 kişilik bir alayı 1.5 saat içinde karaya çıkarabilecekti. Türk tarafının ise, kıyıdaki küçük gözetleme birlikleri hariç, içerdeki birliklerini karadan sahile getirebilmeleri için 3-4 saatlik bir zamana ihtiyaçları vardı. Böylece çıkarma birliklerinin, karaya çıktıkları anda 1.5-2.5 saatlik bir avantajları olmaktadır.

Çıkarma kuvvetlerinin ana üssü İskenderiye, ikinci üssü Limni'deki Mondoros limanı ve Midilli adasıydı.

Çıkarma 109 harp ve 308 taşıt gemisi kullanılarak başlatıldı.

İlk çıkarma Arıburnu'na sabah saat 5'te, Seddülbahir bölgesine saat 6'da, Kumkale'ye saat 9.30'da yapıldı. Bu saat farkı topçu ateşi yapılabilmesi içindi. Çıkarmadan 2 saat sonra hücum kademeleri karaya çıkmıştı.

Seddülbahir bölgesi

Bölgede 26'ncı Alayımızın 3'ncü Taburu vardı. Bu tabur 17 km. lik cepheyi kapatma sorumluluğundaydı. Buraya İngilizlerin 29'uncu Tümeninin 8 taburundan 4 taburu ilk kademede ve topçu ateşinden sonra çıkarıldı. Tümenin kalanı 2'nci kademede, Fransız 1'nci Tümenle İngiliz Deniz Piyadesi 3'ncü kademede çıkacaktı.

Morto limanındaki Türk takımı donanma ateşi ile yok edildiği için çıkarma kolay oldu.

Ertuğrul koyuna çıkan kuvvetlerin ilk dalgası Türk takımının ateşi ile tamamen yok oldu. Bir kömür gemisinden "Ruier Ilyde" yapılan ikinci dalgada (2000 mevcutdu) çok kayıp verdi ve kıyıda zor tutundular.

Teke koyunda ilk dalga hemen tamamıyla eridi. 2'nci dalga başarı kazandı.

Karacaoğlan koyuna yapılan çıkarmanın ilk dalgası başarı sağladı.

Sığindere kuzeyine başlangıçta başarılı olarak yapılan çıkarma karşı tarruzlarımız sonucu 26 Nisan'da bölgenin boşaltılması ile sonuçlandırıldı.

Düşman ikinci üçüncü dalgaları çıkardı. Fakat Alçı Tepe'den uzak tutuldu.

Arıburnu Bölgesi

Anzak Kolordusu, önde 1'nci Avusturalya Tümeni, sonra Avusturalya-Yenizelanda Tümeni çıkacak şekilde plân yaptı.

Arıburnu'nda 27'nci Alayımızın 4'ncü bölüğünün 200 kişilik mevcudu 1500 m.lik cepheye dağılmıştı.

Aslında Arıburnu ile Kaba Tepe ortasına çıkarma düşünülüyse de, ilk dalgayı oluşturan Avustralya Tugayı 2 km. kuzeydeki Arıburnu'na çıktı.

Saat 5 sıralarında Türkler, filikalar 800 m.de iken ateşe başlamıştır.

İlk iki dalgada 2750 kişi yarım saat sonra çıkan 3'ncü dalgada 1250 kişi bulunuyordu.

Düşman saat 7'de ilk sırtları ele geçirmiştir. Yarımadanın omurgasını oluşturan Conkbayırı ve Kocaçimen tehdit edilmeye başlandı. Buraları ele geçirmiş olabilselerdi harekât çok büyük ölçüde amacına ulaşmış olacaktı. Çünkü Gelibolu yarımadasının ortasını kateden büyük sırt Marmara ve Çanakkale Boğazı'na hakimiyet sağlıyordu.

Saat 8.30 da Kocaçimen'e doğru ilerleme başladı.

Bölgedeki 27'nci Alay Kemalyeri'ni tuttu.

İhtiyatta bulunan 19'uncu Tümen Komutanı Mustafa Kemal'den 9'uncu Tümen Komutanı bölgeye bir tabur göndermesini istedi. Atatürk bir tabur kuvveti yetersiz görerek, bir süvari bölüğü ve 1 topçu bölüğü ile takviye ettiği 57'nci Piyade Alayını bölgeye sevk etti. Kendisi de bölgeye hareket etti. 57'nci Alayın Alay Komutanı dahil tamamı Çanakkale muharebelerinde şehit olmuş veya yaralanmıştır.

Atatürk, Kocaçimen Tabyası geldiğinde kıyıyı göremediği için daha ileri çıktı. Burada cephaneleri bittiği için çekilmekte olan gözetleme erleri ile karşılaştı. Kendisi de düşman ile henüz geride bulunan alayı arasında kalmıştı. Erleri düşmana karşı yatırarak mevzilendirdi. Çok önemli bir zaman kazandı ve 57'nci Alayı hızla bölgeye sevk ederek taarruz ettirdi. (saat 10.00). Saat 10.20'de düşman çekilmeye başladı. Öğleden sonra 72'nci ve 77'nci alaylar da taarruza katıldılar. Donanma ateşi sayesinde düşman ancak kıyı sırtlarında tutunabildi. İtilaf komutanlığı tarafından tamamen çekilme düşünüldü fakat vazgeçildi.

Gece Anzak Kolordusu 20 taburunu (15.000 kişi) karaya çıkardı. Türk tarafı 5000 kişik 9 taburdu.

Kumkale Çıkarması

Buraya yapılan bir gösteriş harekâtı idi.

6'nci Fransız sömürge Piyade Alayı ile 9.30'da çıkarma başladı.

1 bölüğümüzün cephesine 2800 kişi çıkarıldı.

Düşman 25-26 Nisan günleri başka bir yere çıkarma için kıyıyı terk etti.

Saros Körfezi Çıkarması

Bu körfeze yapılan çıkarma da bir gösteriş çıkarmasıdır.

25 Nisan akşama doğru kıyıya 1200 kişi çıkardılar. Gruptan sonra bu kuvvetler de geri çekildi.

Ayrıca Beşik'e limanına da bir gösteriş çıkarması yapıldı.

Çıkarmadan sonra Bahar Muharebeleri ismini alan dönem başladı. Gelibolu yarımadası Türk kuvvetleri arasında Saros grubu, Arıburnu grubu ve Seddülbahir grubu olarak üçe ayrıldı.

Arıburnu ve Seddülbahir grupları III'ncü Kolordu Komutanı Esat Paşa'ya bağlı idiler.

General Weber Anadolu grubuna komuta ediyordu.

1 Mayıs'a kadar müttefiklerin çıkarmaları tamamlanmıştı.

Düşman sayısız cephane kullanıyor, Türk tarafı ise çok dikkatli cephane kullanıyor gece taarruzlarında harekâtından yararlanmaya çalışıyordu. Cephelerde tam bir mevzi harbi yapılıyordu. Siperlere 8-10 m.ye kadar yaklaşılabilirdi.

Çıkarma başarılı sayılmazdı.

Takviye aldığımız limanlar top ateşine tutuluyordu. Bunun için İngilizler bir balondan (Arıburnu Kara Tepe arasında) yapılan gözetlemeden yararlanıyorlardı. Marmara'ya giren bir İngiliz denizaltısı da denizden ikmal yapılmasını güçleştiriyordu.

Düşman uçakları keşif yapıyor, birliklerimiz üzerine bomba ve çivi atıyorlardı.

İngilizler sonradan kendi birlikleri ile Arıburnu bölgesini takviye ettiler. Kocaçimen tabyasına doğru harekât plânlanmıştı. Anafartalar harekâtın en önemli bölgesi olmuştu. Mustafa Kemal'in bölgedeki sorumluluğu ve yetkileri de her başarısından sonra biraz daha artırılıyordu.

Sonbahar muharebeleri

Yaz ve sonbahar muharebeleri çok kayıplı siper harpleri ve karşılıklı taarruzlarla devam etti. Türk Kuvvetleri 21 tümene kadar çoğaltıldı.

ÇEKİLME

Çanakkale'den 2 İngiliz tümeni 5 Aralık'ta Selaniğe gönderildi.

General Charlie Monreo durumu incelemek ve rapor vermek üzere görevlendirildi. Raporda, Çanakkale'den çekilme önerilmişti.

Kasım ayı kar fırtınaları ile geçti. Siperde sudan boğulan askerler oluyordu. Bu tür kayıplar daha çok İtilaf kuvvetlerinde görülüyordu.

Fırtınalar dolayısı ile Anafartalar bölgesinde su basan siperlerden dışarı uğrayan iki taraf erleri bir defasında birbirlerine ateş etmeden tabiatla savaş için aralarında anlaşmıştır.

Almanlar Çanakkale cephesine, başlangıçta 2 tabyalık topçu eratı, 1 istihkam bölüğü (toplam 250 er) ve 20 kadar subay, birkaç denizaltı ile katılmıştı. İstihkam bölüğü kendi komutanlarına gözetleme yeri vs. yaptı.. Çanakkale kara harekâtında tabyadaki erler hizmet veremedi.

Türkler Anafartalar'da bir taarruz için hazırlığa başladılar. Birlikler bir bölümü cepheden geriye eğitim için çekildi.

Kasım ayında İngiliz Harbiye Bakanı cepheyi gezdi ve boşaltma gereğine inandı.

İngiliz kabinesi çekilme kararını 7 Kasım 1915'te aldı. 134 bin insan 393 top ve 500 hayvanlık kuvvetlerini büyük bir ustalıkla ve zaman içinde gerçektirdiler. En başarılı hareketleri çekilme oldu.

20 Aralık'ta Arıburnu, 8 Ocak 1916 gecesi Seddülbahir boşaltıldı.

Çanakkale savaşları 8.5 ay sürmüştür.

ÇANAKKALE'DEKİ İTILAF DEVLETLERİNİN BAŞARISIZLIK SEBEPLERİ

1 - Harekât iyi hesaplanmamış, iyi hazırlanılmamıştır.

2 - Komutanlar tecrübesizdi.

3 - Çıkarma stratejik düzeyde baskın sağlamamıştır.

4 - Arazi iyi bilinmemekteydi.

5 - Türk askeri ve komutanlarını tanımıyorlardı. Türklerin dayanamayacaklarını düşünmüşlerdi. Gerçekte ise Balkan Harbi'nden sonra Tanzimat'tan beri geliştirilen okullaşma orduda tamamlanmış ve sistemli eğitimden geçen genç komutanlar görev almaya başlamıştı.

ÇANAKKALE MUHAREBELERİNİN SONUÇLARI

1. Çarlık Rusyası'nı müttefikleri tarafından desteklenememesi sonucu büyük ölçüde zayıflaması ve daha sonra da çöküşü üzerinde etkili olmuştur.

2 - Osmanlı İmparatorluğu üç yıl daha harbe devam imkânı bulmuştur.

3 - Çanakkale savunması ile İtilaf devletlerinin bir milyon kişiye yakın kuvveti Çanakkale, Filistin ve Irak cephelerine bağlanmış, İtilaf devletlerinin Avrupa'daki ana cephelerinden bu kuvvetler uzakta tutulmuştur.

4 - Bulgarların müttefik devletler tarafından harbe katılması sağlanmıştır.

5 - Yunanistan, Romanya ve İtalya'nın harbe girmeleri geciktirilmiştir.

6 - Çanakkale Muharebelerinde Türkler muharebe içi muharebe dışı 251.309, İtilaf devletleri 250.000 kayıp verdiler. İngilizlerin 105 bin ölü, yaralı, kayıp, esir, 90 bin tahliye edilen hasta zayıyatına karşılık, Fransızların zayıyatı 47 bindir.

Türklerin 251.309 kayıplarının 57.000'i şehittir (Şehit rakamı olan 57.000 ihtilaflıdır. Farklı rakamlar da ileri sürülüyor).

7 - İngiliz ve Fransızlar Türkleri yakından tanıma fırsatı buldular.

İngiliz Askerî Tarihçi Aspinal Oglander şunu söylemiştir: "Ordu Komutanı General Liman Von Sanders'in, sonraları Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal'den aldığı ilhamın değerine paha biçmek mümkün değildir" (Türk Ansiklopedisi s. 366).

Ordu Komutanı General Liman Von Sanders ise şunu söylemiştir: "İstila ordusunun gerisinde bütün dünya kaynakları açık bulunduğu halde, Türkler harp malzemesi bulabilmek için İngilizlerden ganimet almayı bekliyorlardı. Kum torbaları çok azdı, kıtalara bu maksatla çuval gönderildiği zaman, askerler bunu yamamak için kullanıyorlardı" (İslâm Ansiklopedisi, Cilt III, s. 351).

8 - 1'inci Dünya Harbi sonu gelişmelerinde Çanakkale muharebelerinin büyük payı ve katkısı vardır.

9 - Çanakkale'de Mustafa Kemal'in tarih sahnesine çıkışı başlar. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu sağlayan millî mücadele ruhu Çanakkale'den kaynaklanır.

ÖZCESİ

Çanakkale Muharebeleri, 1'inci Dünya Harbi'nin en büyük ve etkisi en yaygın muharebelerinden birisidir, millî tarihimizde ve dünya tarihinde çok önemli ve anlamlı bir yeri vardır.

Çanakkale Boğazı'nda ve çevresindeki muharebeler iki merhalede ve iki ayrı alanda olmuştur: Birincisi 18 Mart 1915 günü başlayan ve aynı gün sona eren, İtilaf devletlerinin donanma ile yaptıkları boğazı geçiş teşebbüsü; ikincisi 25 Nisan 1915 günü büyük kuvvetlerle Gelibolu yarımadasına yapılan çıkarma ile başlayan, 8-9 Ocak 1916 günü çıkan kuvvetlerin çekilmesi ile son bulan ve 8.5 ay devam eden kara muharebeleri.

Her iki muharebede, İtilaf devletlerinin sahip olduğu deniz egemenliği ve silah, araç, gereçlerdeki büyük üstünlük sebebiyle, harekât eşit olmayan şartlarda yapılmıştı.

Çanakkale Muharebeleri; 1'inci Dünya Harbi'nin üç yıl önceden İttifak devletlerinin yenilgisi ile sonuçlanmasını önlemiş, Balkan ülkelerinin siyasî kararlarını etkileyerek bölgede ittifakın birliğini güçlendirmiştir. Rusya'nın cephelede yenilmesine, Çarlığın komünizm karşısında çökmesine sebep olmuştur. Balkan Harbi ile düşülen üzüntülü durumdan kurtulmuş, milletimizin öz cevheri tekrar ortaya çıkmıştır. Mehmetçik büyük adına, devraldığı tarihî mirasa lâyık olduğunu tekrar göstermiştir.

Çanakkale Muharebeleri Türk'ün milletçe kaderini etkileyecek büyük bir dâhinin, Mustafa Kemal Atatürk'ün doğuşunun da habercisi olmuştur.

Karada cereyan eden muharebelerden önce, Boğaz bölgesinde, İtilaf devletleri tarafından Boğaz'ı zorla geçiş ve buna karşı 18 Mart 1915 günü gerçekleştirilen savunma; denizcilerimizin, topçularımızın, bütünü ile her rütbedeki Mehmedin kahramanlıklarının ve muharebe ustalıklarının doruğa çıktığı günlerden birisidir.

Boğaz savunma harekâtı, karşı taraf donanması ile Türk denizcilerinin hazırladığı mayınlar ve karada mevzilenmiş Müstahkem Mevki Komutanlığı'nın topçu birlikleri arasında cereyan etmiş, İtilaf devletlerinin, Boğaz'dan geçişi tekrar düşünemeyecekleri kadar kesin yenilgisi ile son bulmuştu. Yenik düşen donanma zamanın ve tarihin en büyük deniz gücünü temsil ediyordu. Bu donanmanın 1/3'ü görev yapamaz seviyeye düşmüştür. Daha önemlisi, büyük Armada, Çanakkale Boğazı'ndan kolu kanadı kırılmış olarak geri gitmiştir. Aynı ülkelerin gemileri, İstiklâl Harbi'nden sonra, bir defa daha bu boğazdan "geldikleri gibi geri" gittiler.

Yenilgiye uğratılan donanma, herhangi bir deniz gücü değildir.

En üst düzey teknik ile inşa edilmiş, geliştirilmiş gereçlerle ve en güçlü silâhlarla teçhiz edilmiş, o güne kadar görülebilen, biraraya getirilebilen büyük deniz gücüydü. Yenilgi görmemiş, yenileceği düşünülemeyen bir donanmaydı. Zamanının en ileri tekniklerine sahip olan bu donanma, çoğu zaman siperlerin ve

topların önündeki Mehmetlerin iradeleri önünde yenik düşmüşlerdir.

İtilaf devletleri, Boğaz geçiş harekâtından sonra kara harekâtı ile sonuç alabileceklerini düşündüler. Fakat karşılarında yine muharebe meydanlarının büyük ismi Mehmet vardı. Çanakkale Muharebeleri, savaşırken de asaletini koruyan Mehmedin, bu değerinin muharebe alanına ve karşı tarafa yansması ile, muharebenin bütün gereklerine tarafların saygı gösterdiği bir centilmenler karşılaşması şeklinde cereyan etmiştir. Mehmet, muharebelerin bilinen bilinmeyen, yazılı olan yazılı olmayan bütün şartlarına ve onurlu geleneklerine saygılı, eşsiz bir muharip ve bütün bunlarla birlikte insan sevgisi ile dolu büyük bir varlıktır. Mehmetçik bize vatan kazandıran eski akıncıların, yayaların, atlıların yüreğine ve Yunus'un insan sevgisi ile zenginleştirilmiş yüce gönlüne sahiptir.

Kara muharebelerinde, 1'inci Dünya Harbi'deki askerî harekâtın en önemli özelliğini oluşturan siper harbinin belirgin örneği verilmiş, denizden yapılan çıkarmaya karşı, özel şartları olan bir kıyıda, bu şartlara uygun savunma uygulanmıştır. Yapılan muharebelerin özelliği gereği olarak her iki taraf büyük kayıplar vermiştir.

Çanakkale Muharebelerinde çıkarma birlikleri kıyıda tutulmuş, Boğaz'a ve aynı zamanda Marmara'ya hakim olan, bölgenin omurgası'değerindeki sırtları düşmanın ele geçirmesine imkân verilmemiştir. Buradaki muharebeler birbirine 10 metreye kadar yaklaşan siperler içerisinde aylarca devam etmiş ve topraklarımız karış karış savunularak korunmuştur.

Mustafa Kemal buradaki muharebeler sırasında "Size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum" diyebilen komutandır. Askerine böyle bir emri verebilen komutan yoktur. Şüphesiz aldığı böyle bir emri tereddütsüz yerine getiren başka bir millet de yoktur. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu emri verdiği birliklerin bağlı olduğu 57'nci Piyade Alayının Alay Komutanları dahil olmak üzere bütün subay ve erleri Çanakkale Muharebelerinde şehit düşmüştür.

Çanakkale Muharebeleri sistemli askerî eğitim görmüş genç bir subay ve komutan kadrosunun verdiği ilk sınav değeri taşır. Balkan Harbi'nin vatansaver, yurduna ve milletine bağlı, fakat yaşlı ve alaylardan yetişmiş kadrosu yerine geçen genç komuta kadrosu, bütün 1'inci Dünya Harbi'ni yönetmiş, insan ve malzeme açısından tükenme noktasına geldikleri halde, harp bittiği zaman ülkenin büyük bölümünü elde tutmayı başarmışlardır. Bu muharebelerde Kurtuluş Harbimizin kadrosu yetişmiş ve kurtuluş hareketinin ilk işaretleri

alınmış ilk izleri görülmüştür.

Çanakkale'de 1'inci Dünya Harbi'nin sonuçlarını ve ülkelerin kaderni etkileyen Atatürk, İstiklâl Harbi örneği ile işgal altındaki bütün ülkelere ve sömürgelere kurtuluş yolunu açmış, örnek vermiş, öncü olmuştur.

Çanakkale Muharebelerinin başarılı komutanı, daha sonra başardığı İstiklâl Harbi ile bizi millî devlete, millet egemenliğine kavuşturmuş, inkılapları ile uygarlık yolumuzu çizmiştir.

Dünya büyük değişiklikler geçiriyor ve bu değişikliklerin sancılarını yaşıyor. Önemli yenilenmelere doğru gelişmeler oluyor. Bugüne kadar, barışı sağlayan dengelerde meydana gelen değişikliklerin barışın bozulmasına sebep olabileceğini dikkate almak zorundayız.

Nato ve özellikle Varşova paktlarının etkinliklerinin kalkması çok önemli yeni durumlara yol açmaktadır. Doğan istikrarsız ortamda anlaşmazlıklar artıyor. İstikrarsız ortamlarda küçük anlaşmazlıklar büyük olaylara sebep olabileceği gibi küçük olaylar beklenmedik sonuçlar verebilir.

Bütün bunlar, dünyadaki gelişmeleri yakından izlememizi, devamlı değerlendirme içerisinde olmamızı, kuvvetli olmamızı, dikkatle ve zamanında uygun hareketlerde bulunmamızı gerektirmektedir.

Tarafların ölü, yaralı ve kayıp olarak 250'şer bin zayıat verdikleri büyük bir muharebenin yıl dönümünde günümüzün bu sorunlarını anlamak sanırım çok daha kolaydır.

Tarih boyu bütün başarılarımızı, birlikte olmanın, birlikte hareket etmenin sağladığı güçle gerçekleştirebildik. Toprağımız, bağımsızlığımız ve özgürlüğümüz bugün de kutsaldır. Atatürk 1923 yılında millî birlik ile ilgili olarak şunları söylemiştir: "Bir milletin başarısı, mutlaka millî gücün bir istikamette toplanmasıyla, teşekkül etmesiyle mümkündür." "Bilelim ki elde ettiğimiz başarı, milletin gücünün birleşmesinden, iş birliği yapmasından ileri gelmiştir. Eğer aynı başarıyı ve zaferi gelecekte de elde etmek istiyorsak, aynı esasa istinad edelim ve aynı surette yürüyelim."

Marmara Denizi'ni ne denizden ne karadan karşı taraf askerlerine ve komutanlarına göstermeyen Mehmetlerimiz topraklarımızı tekrar tekrar vatan yaptılar, kendileri bayraklaştılar vatanla bütünleştiler. Şehitlerimiz ve Atatürk'le birlikte bütün gazilerimiz önünde tazim ile eğiliyor, rahmetlerle ve saygılarla anıyoruz.